14/12/2024

Μεσσηνίας Χρυσόστομος: Ορθόδοξη Εκκλησία και Γεωπολιτική σήμερα

/ Γνώμες

Ορθόδοξη Εκκλησία και Γεωπολιτική σήμερα

Άρθρο του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου

«Ἀρχικά ὀφείλουμε νά ἀποδεχθοῦμε, ὅτι ἡ ρευστότητα τοῦ παρόντος σχήματος τοῦ κόσμου, ἡ ἀναζήτηση μηχανισμῶν καί μοντέλων οἰκονομικῆς σταθερότητας καί νέων ζωνῶν ἐπιρροῆς, συνιστοῦν ταυτοτικά καί ἀναπόδραστα χαρακτηριστικά τῶν συγχρόνων κοινωνιῶν. Οἱ κοινωνίες μεταβάλλονται συνήθως μέ ἐντάσεις καί οἱ ἐποχές τῆς βίας ὑπερτεροῦν ἐκείνων τῆς πολυπόθητης εἰρήνης.

Τό σημερινό ἀνταγωνιστικό γεωπολιτικό puzzle, μέ ψηφῖδες προερχόμενες ἀπό τήν Δύση καί τήν δυναμικῶς ἐπελαύνουσα Ρωσική καί Ἀσιατική Ἀνατολή,

χαρακτηρίζεται ἀπό ἰσχυρές ἀντιπαραθέσεις, τάσεις ἀπομονωτισμοῦ καί ἐθνικισμοῦ, μέ τίς ὁποῖες τροφοδοτεῖται ἡ παγκόσμια ἀνασφάλεια. Ἡ βίαιη ἐπανεμφάνιση ὑπό νέα μορφή τοῦ ὑπνώττοντος μέχρι πρότινος «ψυχροῦ πολέμου», μέσω δηλαδή, κρατῶν δορυφόρων, προσπαθεῖ νά ἀναδιαμορφώσει ζῶνες ἐπιρροῆς, στό ἐπίπεδο κυρίως τῶν κρατικῶν ὀντοτήτων.

Αὐτή ἡ γεωπολιτική ἐξέλιξη τείνει νά ἐδραιωθεῖ καί στόν ἐκκλησιαστικό χῶρο τῶν Βαλκανίων καί τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, μέ μοχλούς πίεσης τόν ἰδεολογικό ἀναθεωρητισμό μέσω τοῦ συντηρητισμοῦ καί τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ.

Στήν διαμορφούμενη αὐτή κατάσταση ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία καλεῖται καί πάλι νά διαδραματίσει ἕναν ρόλο οὐσιαστικό, κυρίως μέσα ἀπό τίς ἤδη ὑφιστάμενες ἐκκλησιαστικές δομές της, τῶν Πατριαρχείων και τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖες ἔχουν ἐπιβεβαιώσει ἱστορικά τίς ἀντοχές τους στίς ἀξίες πού ἐκφράζουν καί στόν θετικό πολιτιστικό τους ρόλο. Ὅπου μάλιστα, κατά τεκμήριο, ὁ πληθυσμός τῶν κρατῶν αὐτῶν εἶναι στήν πλειοψηφία του Ὀρθόδοξος, τότε ὁ ρόλος τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας εἶναι καθοριστικός τόσο ὡς πρός τήν νομιμοποίηση τῆς πολιτειακῆς ἐξουσίας, ὅσο καί ὡς πρός τήν συγκρότηση καί ἑνότητα τῆς κοινωνίας τῶν πολιτῶν.

Μέ τόν τρόπο αὐτό ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία παίζει σημαντικό ρόλο στήν συγκρότηση καί διατήρηση τῆς ἐθνικῆς ταυτότητας καί τῆς ἀντίστοιχης ἐθνικῆς ἀφήγησης καί ἀφύπνισης. Συμβάλλει, δηλαδή, στήν συσσωμάτωση καί στήν διαμόρφωση μιᾶς ἐνιαίας αὐτοσυνειδησίας καί ταυτότητας, θετικές ἀρχές, οἱ ὁποῖες ἐνισχύονται καί ἀπό τίς ὑφιστάμενες ἐκκλησιαστικές δομές τῆς Αὐτοκεφαλίας ἤ τοῦ Πατριαρχείου.

Πρώτη περίπτωση ἀποτελεῖ ἡ Οὐκρανία, ὅπου ἡ κρατική ἐξουσία ἀναζητεῖ ἀπό τήν πλειοψηφοῦσα Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία τρόπο ἐπίτευξης μιᾶς ἐνδορθόδοξης ἑνότητας, στήν βάση καί στήν δομή τῆς Αὐτοκεφαλίας, ὡς μοντέλο ἐθνικῆς ἑνότητας.

Δεύτερη περίπτωση ἀφοροῦν τά Σκόπια, ὅπου μέσα ἀπό τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία καταβάλλεται προσπάθεια νά ἐπιβληθεῖ ὡς κρατική ὀνομασία ὁ ὅρος «Μακεδονία» καί ἡ «μακεδονική» ταυτότητα, μέ τήν ἐδραίωση μιᾶς «Μακεδονικῆς» Αὐτοκέφαλης Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας.

Σταχυολογούμενες αὐτές οἱ περιπτώσεις ἀποδεικνύουν τήν συμβολή τῆς Ὀρθοδοξίας σέ σχέση πρός τήν γεωπολιτική διαμόρφωση τῶν κρατῶν, τῆς διεθνοῦς νομιμοποίησής τους καί τῆς ἐθνικῆς τους ταυτότητας.

Ὑπάρχουν ὅμως καί οἱ περιπτώσεις μέ ἀρνητικό πρόσημο, ὅταν ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ἐργαλειοποιεῖται καί ἡ ἐκμετάλλευσή της γίνεται τόσο ἀπό πολιτικούς ὅσο καί ἀπό ἐκκλησιαστικούς παράγοντες μέ σκοπό τήν ἐπικυριαρχία. Ὅταν

προπαγανδίζουν ὑπέρ τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης κρατικῆς ὀντότητας, μέ μέσο καί ὄχημα προπαγάνδας τήν Ὀρθοδοξία, καί μέ κύριο σκοπό τήν ἐξυπηρέτηση γεωπολιτικῶν σκοπιμοτήτων καί πολιτικῶν ἐπιδιώξεων, ἐσωτερικῶν ἤ ἐξωτερικῶν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ἀποτελεῖ ἡ περίπτωση τῆς Γεωργίας, ὅπου ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία χρησιμοποιεῖται ἀπό τό κόμμα «Γεωργιανό ὄνειρο», προκειμένου νά ἐδραιώσει τήν ἀντιδυτική ἰδεολογία του.

Πρωτεύοντα ρόλο σέ αὐτήν τήν ἐργαλειοποίηση διαδραματίζει ἕνα νέο ἰδεολογικό – πολιτικό καί ἐκκλησιαστικό μόρφωμα, τό ὁποῖο ὀνομάζεται «ρωσικός κόσμος», καί τό ὁποῖο ἐπιδιώκει τήν ἐπέκταση τῆς ρωσικῆς ἐπιρροῆς, πολιτικά καί ἐκκλησιαστικά, καί τήν ἀναβάθμιση τοῦ ρόλου τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας στό σῶμα τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἔναντι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἐπανερχόμενοι ὅμως στό ἀρχικό αἰτούμενο, στόν ρόλο σύνολης τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας στό περιγραφόμενο γεωπολιτικό γίγνεσθαι, προκύπτουν τά παρακάτω ἐρωτήματα:

Εἶναι δυνατόν ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία νά «ἀντιγράφει» μοντέλα κοσμικά καί πολιτικά μέ ἀπώτερο σκοπό νά ἐξυπηρετηθοῦν ἀντίστοιχες πολιτικές σκοπιμότητες καί ἰδιοτέλειες;

Μπορεῖ νά μετατραπεῖ ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία σέ «ἐθνική Ἐκκλησία» καί νά ἀσκεῖ προπαγάνδα;

Μπορεῖ ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία νά ἐργαλειοποιεῖται ὑπέρ τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης μορφῆς κρατικῆς ἐξουσίας;

Ὁ πόλεμος στήν Οὐκρανία ἀποτελεῖ χαρακτηριστικό παράδειγμα ἐργαλειοποίησης τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας. Εἶναι ἕνας πόλεμος μεταξύ δύο ὁμοδόξων λαῶν, συντριπτικά πλειοψηφούντων στά ἐθνικά τους ὅρια. Πρόκειται γιά ἐνδορθόδοξο πόλεμο μέ χαρακτῆρα καθαρά ταυτοτικό καί μιά λανθασμένη θεώρηση τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, ὡς μιᾶς Ὀρθοδοξίας τοῦ ἐθνικισμοῦ, τῆς δυνάμεως, τῆς ἰσχύος, τοῦ αὐταρχισμοῦ καί τοῦ ὁλοκληρωτισμοῦ. Μέ τόν πόλεμο ἐπιδιώκεται ἀφενός ἡ ἐπιβολή τῶν ἀρχῶν τοῦ «ρωσικοῦ κόσμου» στήν Οὐκρανία καί ἀφετέρου ἡ ἀποτροπή ἀναγνώρισης της ὡς πολιτειακῆς ὀντότητας ὥστε νά μήν ἔχει τήν δική της ἐθνική ταυτότητα καί τήν δική της Ἐκκλησιαστική Αὐτοκεφαλία.

Τά παραπάνω καταδεικνύουν τήν προβληματική καί ἐσφαλμένη ἐξέλιξη τοῦ Ρωσο – ουκρανικοῦ ζητήματος ἐξαιτίας τῆς ἐθνοφυλετικῆς καί ἰδεολογικῆς χρήσης τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας στό πλαίσιο τῶν διαμορφούμενων γεωπολιτικῶν ὁρίων, συγχρόνως δέ καταδεικνύεται καί ἡ λανθασμένη κατά-νόηση λειτουργίας τῆς δομῆς τῆς Αὐτοκεφαλίας.

Ἡ Αὐτοκεφαλία γιά τίς ἀρχές τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησιολογίας δέν συνεπάγεται ἀπομόνωση, αὐτονόμηση, ἀποκεκομμένη δράση καί ἐσωστρέφεια γιά κάθε Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία ἀλλά συμμετοχή καί σχέση στό πλαίσιο μιᾶς συνοδικῆς κοινωνίας ὑπό τόν καθοδηγητικό καί συντονιστικό ρόλο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὅπως ἀπεφάσισε ἄλλωστε καί ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας (Κρήτη 2016). Ἐπίσης, ἡ Αὐτοκεφαλία σχετίζεται καί μέ τήν διατήρηση τῆς ἐθνικῆς συνείδησης, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ στοιχεῖο τῆς ἐθνικῆς ταυτότητας κάθε κράτους – ἔθνους, χωρίς ὅμως νά μεταλλάσσεται ἡ λειτουργία τῆς Αὐτοκεφαλίας σέ μέσο ἐπιβολῆς τῶν ἐθνικῶν στοιχείων (γλῶσσα, ἤθη, ἔθιμα, πολιτιστικά δεδομένα) ἑνός κράτους – ἔθνους σέ ἕνα ἄλλο ἔθνος-κράτος, γιατί τότε ἀντιμετωπίζουμε ἐθνοφυλετική ἐκτροπή.

Αὐτή ἡ πραγματικότητα, θά πρέπει νά μᾶς συνδέσει γόνιμα σέ μία διαλογική βάση, στήν ὁποία μέ θεολογικά, ἱστορικοκανονικά, κοινωνιολογικά καί γεωπολιτικά ἐπιχειρήματα θά ἐξετασθοῦν τά παρακάτω ἐρωτήματα:

α) Δύναται ἕνα κράτος, μέ πλειοψηφία τούς Ὀρθοδόξους, νά ἐπιδιώκει τήν δημιουργία ζωνῶν ἐπιρροῆς σέ παγκόσμιο ἐπίπεδο, καί μέ ἰδιαίτερη ἔμφαση ἐκκλησιαστικά στά παλαίφατα Πατριαρχεῖα καί στίς Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες;

β) Ὑπάρχει Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, ἡ ὁποία μπορεῖ νά διεκδικήσει τήν ἐπιρροή της σέ ἕνα ἄλλο Ὀρθόδοξο κράτος, μέσω τοῦ πολέμου, καί τήν κυριαρχία της, ὑπό τό σκεπτικό τῆς «Τρίτης Ρώμης» ἤ τοῦ «ρωσικοῦ κόσμου»;

γ) Εἶναι δυνατόν νά καθίστανται Αὐτοκέφαλες Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες καί Πατριαρχεῖα «δορυφόροι» μιᾶς ἄλλης Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, γεγονός πού ὁδηγεῖ de facto στήν διάσπαση τῶν Ὀρθοδόξων καί στόν ἐκκλησιαστικό ἀνταγωνισμό;

δ) Εἶναι δυνατόν μέ βάση τό ἐπιχείρημα ἑνός «ἰδεολογικοῦ πλεονεκτήματος» καί μιᾶς «ὑποκριτικῆς ἠθικῆς» νά λειτουργεῖ κυριαρχικά μία Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία σέ μία ἄλλη Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μέ μοναδικό κίνητρο τόν πολιτικό θετικισμό στό «δοῦναι καί λαβεῖν»;

* Ἀνεπτυγμένη μορφή τῆς ἀρχικῆς τοποθέτησης, κατά τήν θεματική τράπεζα λόγου «Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία καί Γεωπολιτική σήμερα», στό πλαίσιο τοῦ Διεθνοῦς

Συνεδρίου τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ε.Κ.Π.Α., μέ θέμα: «Ἡ Ὀρθόδοξη Θεολογία στόν 21ο αἰῶνα. Προκλήσεις καί προοπτικές», στήν ὁποία συμμετεῖχαν ὁ πρώην Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καί Ὑπουργός Ἐσωτερικῶν, Πρόεδρος κ. Εὐάγγελος Βενιζέλος, Ὁμότιμος Καθηγητής Συνταγματικοῦ Δικαίου τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ., ὁ κ. Ἄγγελος Συρῖγος, Βουλευτής, πρ. Ὑφυπουργός καί Καθηγητής Διεθνοῦς Δικαίου στό Πάντειο Πανεπιστήμιο, ὁ κ. Ἐμμανουήλ Καραγεωργούδης, Κοσμήτορας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ε.Κ.Π.Α., ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Κωνσταντίας-Ἀμμοχώστου Βασίλειος Καραγιάννης, μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Π.Σ.Ε., ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Περιστερίου Γρηγόριος Παπαθωμᾶς, Καθηγητής τοῦ Τμήματος Θεολογίας τοῦ Ε.Κ.Π.Α., ὁ Αἰδεσιμολογιώτατος Ἀρχιδιάκονος Ἰωάννης Χρυσαυγῆς, Καθηγητής τῆς Ἑλληνορθόδοξης Θεολογικῆς Σχολῆς Τιμίου Σταυροῦ Brookline, Μασαχουσέτης Η.Π.Α. καί ὁ Svetoslav Ribolov, Καθηγητής Θεολογικῆς Σχολῆς «Ἅγιος Κλήμης Ἀχρίδος» τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σόφιας, Βουλγαρίας. Τήν συζήτηση συντόνισε ὁ κ. Σταῦρος Γιαγκάζογλου, Ἀναπληρωτής Καθηγητής τοῦ Τμήματος Θεολογίας τοῦ Ε.Κ.Π.Α. (Ἀθήνα- Κεντρικό Πανεπιστήμιο- Ἀμφιθέατρο «Ἄλκης Ἀργυριάδης, 28-11-2024).

(Πηγή: eleftherostypos.gr)